

Vitenskapelig navn: ***Nitella wahlbergiana*** Wallman

Norsk navn: **Hodeglattkrans**

Familie: Characeae – Kransalgefamilien

Artsbeskrivelse

Hodeglattkrans *Nitella wahlbergiana* er en liten kransalge, som regel bare noen få centimeter lang, men kan bli opptil 10 cm (figur 1). Den er alltid grønn. Arten har som regel rikelig med formeringsorganer, vanligvis på andre kransgrenledd og de sitter i små tette hoder. Hodeglattkrans har begge kjønn på samme plante (monoik). De hunnlige formeringsorganene (oogoniene) er opptil 0,4 mm lange. Oosporene er svarte og har høye kanter og en oosporemembran som er finkornet (granulert).

Figur 1. Hodeglattkrans *Nitella wahlbergiana*. Habitus. Foto: ©Roland Bengtsson.

Hos hodeglattkrans er kransgrenene delt to til tre ganger. Det typiske for denne arten er at de sekundære segmentene i kransgrenene er mye kortere enn de andre (figur 2). Dette gir arten et karakteristisk utseende. Endesegmentene er vanligvis 2-cellet, men kan også være 3-cellet. Endecellene danner en spiss (*mucro*) (figur 2).

Figur 2. De øverste kransgrenene danner et kompakt og karakteristisk «hode». Legg også merke til brodden på endecellen. Foto: ©Roland Bengtsson.

Økologi

I Norge er hodeglattkrans bare funnet innerst i Drammensfjorden, på Gullaugstranda ved Lierelvas utløp, i svakt brakkvann, salinitet <2.

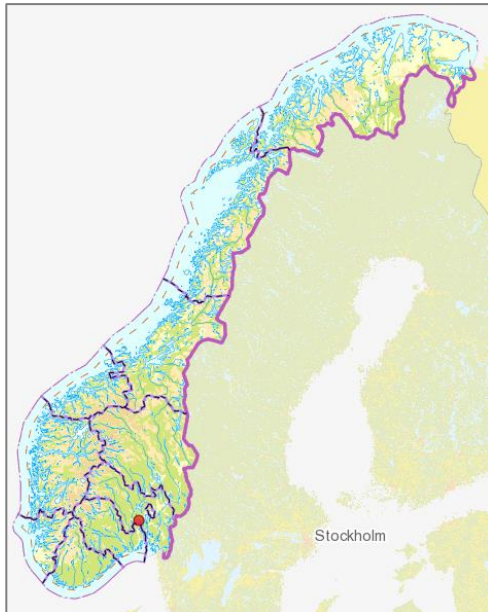
Ellers i Norden er hodeglattkrans vanligst i ferskvann, og forekommer da helst i næringsfattige og kalkfattige innsjøer («Lobelia-sjøer»), men er også funnet i noe næringsrike innsjøer og elver. Den er også funnet i brakkvann, som i Norge, og da ofte i forbindelse med elveutløp. I ferskvann er den registrert ned til 2 m dyp.

Hodeglattkrans er ettårig og kan registreres fra juli til oktober.

Utbredelse

Arten har ett eneste funn i Norge, i Drammensfjorden i Buskerud (figur 3). Dette er et gammelt funn fra 1857, men det er sannsynlig at arten fortsatt finnes i her, og kanskje også andre steder, både i brakkvann og ferskvann.

Arten er ellers kjent fra Finland, hvor den er ganske vanlig (Langangen et al. 2002). I Sverige er den registrert i Norrland i Østersjø-området, hvor den er ganske vanlig, og i Sør-Sverige (Blindow 1994, Blindow m.fl. 2007, www.artportalen.se). Arten er også kjent fra Russland (Schubert & Blindow 2003). Den har en østlig utbredelse og er regnet som en endemisk art for Norden.

Figur 3. Kjent utbredelse av hodeglattkrans i Norge (artskart.no, 20.6.2020).

Figur 4. Hodeglattkrans fra Drammensfjorden, bilde av herbariebelegget samlet av Blytt i 1857. Foto: ©Anders Langangen.

Synonymer

Nitella mucronata Kutzing f. *heteromorpha* A. Braun
Nitella gracilis var. *borealis* A, Braun 1882

Rødlitestatus

Hodeglattkrans *Nitella wahlbergiana* er vurdert som kritisk truet (CR) (trolig utdødd) i Norge på grunn av svært liten utbredelse (bare én lokalitet) (Husa m.fl. 2021).

Hovedkjennetegn

Hodeglattkrans kjennetegnes ved:

- svært liten plante
- stengelen har ikke bark
- de fertile kransene danner hoder
- de sekundære segmentene på kransgrenene er meget korte

Forvekslingsarter

Hodeglattkrans er tidligere regnet som en variant av broddglattkrans *Nitella mucronata* (f.eks. Krause 1997), men siden taxonet har granulert (finkornet) oosporemembran (Ray m.fl. 2001), mens broddglattkrans har retikulert (nettmønstret) oosporemembran, er hodeglattkrans nå regnet som egen art.

Hodeglattkrans *N. wahlbergiana* kan forveksles med broddglattkrans *N. mucronata*, skjørglattkrans *N. gracilis* og dvergglattkrans *N. confervacea*. Broddglattkrans kan også danne «hoder», men er som

regel en større plante og har retikulert oosporemembran. Skjørglattkrans har aldri kransene i hoder og den har som regel 3-cellete endesegmenter. Dvergglattkrans har oftest formeringsorganene på den første forgreiningen, mens de hos hodeglattkrans som regel sitter på den andre forgreiningen av kransgrenene. Dvergglattkrans er dessuten en svært liten art (<4 cm høy), og skilles som regel fra hodeglattkrans på størrelsen.

Referanser

- Blindow, I. 1994. Sällsynta och hotade kransalger i Sverige. Svensk botanisk tidsskrift 88: 65-73.
- Blindow, I., Krause, W., Ljungstrand, E., Koistinen, M. 2007. Bestämningsnyckel för kransalger i Sverige. Svensk Botanisk tidsskrift 101: 165-220. Uppsala.
- Husa V, Eilertsen M, Langangen A, Schneider S og Steen H (24.11.2021). Alger: Vurdering av *Nitella wahlbergiana* for Norge. Norsk rødliste for arter 2021. Artsdatabanken.
<https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisterforarter/2021/24260>
- Krause, W. 1997. Charales (Charophyceae). Gustav Fisher Verlag, Jena.
- Langangen, A. 2007. Kransalger og deres forekomst i Norge. Saeculum forlag.
- Langangen, A., Koistinen, M. & Blindow, I. 2002. The charophytes of Finland. Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 78:17-48.
- Ray, S., Pekkari, S. & Snoeijs, P. 2001. Oospore dimensions and wall ornamentation patterns in Swedish charophytes. - Nord. J. Bot. 21: 207-224. Copenhagen. ISSN 0107-055X.
- Schubert, H., Blindow, I. (red.) 2003. Charophytes of the Baltic Sea. The Baltic Marine Biologists Publication 19. Gantner Verlag, Ruggell.